

Nota Bene

oktober 2018

Nieuwe woorden onthouden; wat is daarvoor nodig?

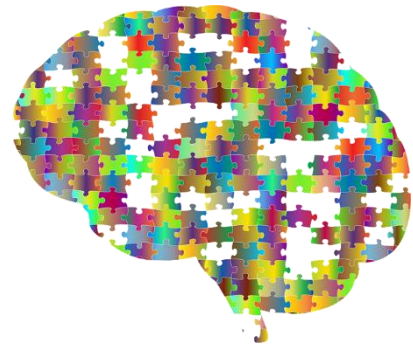
In Nota Bene no 9, 'Woordenschat oefenen: zeven leuke 5-minutenspelletjes voor in de klas', schreven we over het belang van het leren van woorden in clusters, het aanbieden van woorden in een netwerk en dat vastleggen in een grafische vorm zoals een woordparachute, woordkast of overlapper. Ook gaven we tips voor een aantal 5-minutenspelletjes.

In deze Nota Bene geven we concrete aanwijzingen en voorbeelden die leerlingen helpen de nieuw aangeboden woorden te **onthouden**. Wanneer leerlingen elke dag tussendoor 5 minuten, én eens per week of maand een langere tijd bezig zijn met recent aangeboden woorden, zullen de betekenissen van die nieuwe woorden daadwerkelijk beklippen.

Woorden onthouden

Het leren van nieuwe woorden start altijd met het duidelijk maken van de betekenis: **semantiseren**. De gesemantiseerde woorden moeten echter ook worden opgeslagen in het geheugen. Verhallen noemt deze fase van woordenschatonderwijs **consolideren**: de woorden worden tijdens het consolideren solide vastgelegd in het geheugen. Maar dat gebeurt niet vanzelf!

Om te zorgen dat leerlingen nieuwe woorden ook daadwerkelijk gaan onthouden en opslaan in hun langetermijngeheugen is meer nodig: je moet de nieuwe woorden **vaak, speels** en **gevarieerd** aanbieden/herhalen.

Bij de keuze van consolideeractiviteiten of -spelletjes zijn twee zaken van belang:

1. De woorden moeten niet alleen worden benoemd, maar ook de **betekenis** van de nieuwe woorden moet aan de orde komen.
2. Alle leerlingen moeten **actief betrokken** zijn en meedoen.

Oefeningen voor het consolideren

Hieronder bespreken we eerst de woordmuur en daarna geven we een aantal voorbeelden van consolideeroefeningen, uitgesplitst naar het onderscheid dat Verhallen heeft aangebracht:

1. **Kort en krachtig consolideren.**
2. **Groots en meeslepend aan de slag met woorden.**

Vooraf: woordmuur maken

Om consolideeroefeningen of -spelletjes snel te kunnen doen, is het allereerst handig dat de nieuwe woorden waarmee u gaat oefenen duidelijk zichtbaar voor alle leerlingen op een vaste plek in het lokaal hangen. Dit noemen we de woordmuur.

Door gebruik te maken van een woordmuur weten de leerlingen om welke woorden het in die week gaat en blijven ze zich gedurende het werken aan een bepaald thema of onderwerp bewust van de woorden die daarbij horen.

Het is namelijk net als bij het semantiseren ook bij het consolideren van belang dat de leerlingen enthousiast blijven om woorden en hun betekenissen te leren. Het helpt daarbij als leerlingen steeds kunnen terugkijken naar de woorden en de bijbehorende betekenissen. Daarnaast kunnen de woorden door de aanwezigheid van de woordmuur gemakkelijker worden herhaald. De woorden kunnen worden aangevuld met een definitie, tekening of grafisch model.

1. Kort en krachtig consolideren

Kort en krachtig consolideren kun je doen met de zogenaamde 5-minutenspelletjes. Voor voorbeelden zie Nota Bene no 9, 'Woordenschat oefenen: zeven leuke 5-minutenspelletjes voor in de klas'. Deze zijn ideaal voor even tussendoor, als er tijd is bij bijvoorbeeld wisseling van lessen of net voor of na de pauze.

Tip: Zet een doosje met favoriete 5-minutenspelletjes op kaartjes op uw bureau. Als er dan even tijd is, hebt u ze bij de hand. U kunt snel aan de slag omdat de te oefenen woorden al op de woordmuur hangen.

Hieronder vindt u drie suggesties voor kort en krachtig consolideren.

Alle vogels vliegen (Waar of niet waar?)

Noem zinnen, waarin de te consolideren woorden voorkomen, die waar zijn en niet waar zijn. De leerlingen moeten bedenken of de zin waar of niet waar is.

Als de zin waar is, gaan de leerlingen staan en met hun handen wapperen als vliegende vogels. Als de zin niet waar is, blijven de leerlingen zitten.

De langste zin

Maak een zo lang mogelijke zin met een woord van de woordmuur. Wie maakt de langste zin? Let op: de zin moet wel kloppen!

Invullen maar!

Noteer een aantal zinnen op het bord waarin de doelwoorden ontbreken. Welk doelwoord hoort op de open plek te staan? Als u gebruik maakt van wisbordjes kunnen alle leerlingen actief meedoen.

2. Groots en meeslepend aan de slag met woorden

Het is altijd goed om langere tijd bezig te zijn met consolideren. Dat noemt Verhallen groots en meeslepend. Er wordt dan gewerkt in groepjes leerlingen of in tweetallen.

Tip: er zijn scholen die wekelijks of maandelijks een vaste dag hebben voor meeslepend consolideren: er wordt dan een uur of twee gewerkt met de woorden die de afgelopen periode zijn aangeboden. Denk aan het schrijven van een verhaaltje met de nieuwe woorden of een wat uitgebreider spel. Het is ook zinvol om leerlingen in een circuitvorm een aantal verschillende spelletjes te laten doen.

Hieronder leest u vier suggesties om groots en meeslepend aan de slag te gaan met woorden,

Welk woord hoort erbij?

De leerlingen werken in drie- of viertallen. Een van hen kiest een woord van de woordmuur, uit hun eigen woordenschrift, of uit het Nieuwsbegrip Woordenboekenschrift en schrijft drie woorden op die met dat woord te maken hebben. Let op! Het gekozen woord wordt niet opgeschreven.

Kunnen de andere leerlingen van het groepje het gekozen woord raden?

Schrijven maar

De leerlingen schrijven een verhaaltje waarin drie (of een ander aantal) woorden van de woordmuur gebruikt moeten worden. De leerlingen lezen om beurten hun verhaal voor. Kunnen de luisteraars vertellen welke woorden in het verhaal voorkwamen?

Toneel/tv

De leerlingen bedenken in drie- of viertallen een toneelstukje of een interview waarin de woorden van de woordmuur voorkomen.

Tip: werkvormen uit Op woordenjacht

In het boek *Op woordenjacht* worden grafische vormen, coöperatieve werkvormen en woordenschatroutines beschreven. De werkvormen uit dit boek kunt u prima gebruiken om nieuwe woorden te consolideren. Een voorbeeld is de **woordposter**. Leerlingen verzamelen hier zelf informatie bij een nieuw woord.

De woordposter is een uitwerking van stap 4 van Marzano's *Zesstappenaanpak*, eerder beschreven in Nota Bene 9.

Enthousiast blijven

Zorg ervoor dat leerlingen enthousiast blijven. Kijk nog eens op blz. 2 hoe de woordmuur hier een rol in kan vervullen.

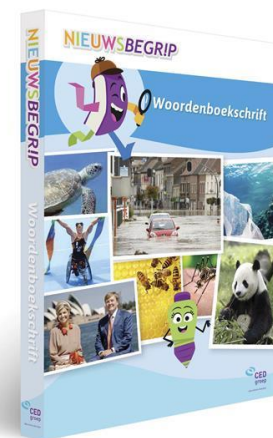
Woordenschat in Nieuwsbegrip

Nieuwsbegrip geeft wekelijks aanwijzingen voor zowel het semantiseren als het consolideren van de nieuw aangeboden woorden. Nieuwsbegripgebruikers kunnen die vinden in de Handleiding Online (te vinden bij Deze week, Basislessen). Het is van groot belang om de hele week door aandacht aan de nieuwe woorden te besteden.

Consolideren met het Nieuwsbegrip Woordenboekschrijf

In het Woordenboekschrijf van Nieuwsbegrip kunnen leerlingen de betekenis van 3500 woorden die in (nieuws)teksten voorkomen, opzoeken, én zelf woorden noteren. Als extra zijn er leuke woordspelletjes toegevoegd die ze alleen of samen met andere leerlingen in de klas, of thuis eventueel samen met hun ouders kunnen spelen.

Tips voor activiteiten die met het Woordenboekschrijf gedaan kunnen worden, vindt u wekelijks op Facebook, in de Handleiding Online van Nieuwsbegrip Zilver en maandelijks op de placemat van Nieuwsbegrip Thuis. De Woordenboekschriften zijn te koop in de webwinkel van de CED-Groep.

Bronnen:

Op woordenjacht: Jack Duerings, Barbara van der Linden. 2011. Uitgever: Maklu

Met woorden in de weer: Dirkje van den Nulft, Marianne Verhallen. 2009. Uitgever: Coutinho

Kwaliteitskaart consolideren School aan Zet. Gratis te downloaden op: www.rezulto.nl
Algemene Handleiding Woordenschat bij *Nieuwsbegrip*, 2018

In de Nota Benes schrijven wij regelmatig over allerlei zaken die te maken hebben met begrijpend lezen, schrijven en woordenschat, ingegeven door de wetenschap of praktijk.

[Bekijk een overzicht van alle Nota Benes](#)